

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL – 4101-01-04/2013

P/13/102

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn

T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30

lol@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/102 – Realizacja kontraktów socjalnych przez miejski ośrodek pomocy społecznej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontrolerzy	1. Jerzy Gomoła, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84397 z dnia 04.04.2013 r. 2. Zbigniew Lis, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84398 z dnia 04.04.2013 r. (Dowód: akta kontroli str. 1 - 4)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach, 10-200 Bartoszyce, ul. Pieniężnego 10a, regon 510518050 (dalej „MOPS” lub „Ośrodek”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Stefania Michalik-Rosa – Dyrektor MOPS.

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie ¹ działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie w latach 2011 - 2013 (do dnia zakończenia kontroli).
Uzasadnienie oceny ogólnej	Ocenę tę uzasadnia prawidłowa realizacja kontraktów socjalnych, której efektem było pobudzenie własnej aktywności osób bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do działań w celu powrotu na rynek pracy lub też wyjścia z trudnej sytuacji życiowej, a w szczególności: – dokonanie diagnozy potrzeb w tym zakresie, – prawidłowe wyłonienie grup docelowych oraz rekrutacja beneficjentów, – zastosowanie form wsparcia odpowiadających potrzebom beneficjentów kontraktów, – osiągnięcie zakładanych celów dla ogółu beneficjentów, – racjonalne wydatkowanie przyznanych na ten cel środków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego	1. Wykonanie zadań odnośnie przygotowania i realizacji kontraktów. 1.1. MOPS, w celu właściwego określenia grup potencjalnych beneficjentów kontraktów socjalnych dokonał w 2011 r. i 2012 r. oceny potrzeb w zakresie pomocy społecznej, ustalając m.in., że przy bezrobociu utrzymującym się na poziomie ok. 25%, pomocy społecznej wymagało odpowiednio 2.094 i 2.049 osób. Liczbę korzystających z pomocy społecznej, których zamierzano objąć kontraktami społecznymi określono na 176 i 180 osób. W latach 2011 - 2012, w Ośrodku zatrudnionych było 18 pracowników socjalnych, z których 13 pracowało w tzw. rejonach socjalnych (RS), mając w zakresie obowiązków m.in. zawieranie kontraktów socjalnych. W 2011 r. zawarto 126 kontraktów socjalnych, z tego 123 kontrakty typu B, których celem było „wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej oraz
------------------------	---

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, i negatywna.

przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu” oraz 3 typu A, z osobami, którym zamierzano pomóc przy rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. W 2012 r. zawarto natomiast 138 kontraktów socjalnych, z tego 103 typu B i 35 typu A.

(Dowód: akta kontroli str. 5 - 22)

Spośród 126 kontraktów socjalnych zawartych w 2011 r., 119 było realizowanych w ramach projektu systemowego „Twoja Szansa” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego² natomiast 7 poza tym projektem. W 2012 r. spośród 138 kontraktów, 101 było zrealizowanych w ramach ww. projektu, a 37 poza nim.

1.2. Zarządzeniem dyrektora MOPS wprowadzono wewnętrzną procedurę zawierania kontraktów socjalnych oraz regulamin rekrutacji i uczestnictwa w projekcie systemowym „Twoja szansa”.

Rekrutację beneficjentów kontraktów socjalnych oraz zawieranie z nimi umów przeprowadzali pracownicy socjalni w RS, przy udziale psychologa i doradcy zawodowego, jako konsultantów. Działania MOPS badanym okresie, mające na celu przygotowanie do zawarcia kontraktów socjalnych polegały m.in. na selekcji i naborze kandydatów w środowiskach obsługiwanych przez poszczególnych pracowników socjalnych. Podczas naboru uwzględniano kwalifikacje osób, ich możliwości oraz świadomość i gotowość do współpracy.

Za podstawowe kryterium uzasadniające podjęcie działań w celu zawarcia kontraktu socjalnego z konkretną osobą przyjęto zidentyfikowany problem mogący prowadzić do wykluczenia społecznego, zawodowego lub innych zdarzeń stanowiących zagrożenie socjalne, z którym osoba ta lub jej rodzina sobie nie radziły. Pracownicy socjalni analizowali potrzeby i oczekiwania tych osób i rodzin oraz poziom ich motywacji do poprawy swojej sytuacji życiowej.

Włączając konkretne osoby do uczestnictwa w kontrakcie typu A kierowano się głównie brakiem aktywności własnej w połączeniu z postawą roszczeniową, niezaradnością życiową, oraz problemami zdrowotnymi i uzależnieniami. Do uczestnictwa w kontraktach typu B kierowano osoby bezrobotne do 25 roku życia oraz powyżej 50 roku życia, osoby samotnie wychowujące dzieci, osoby długotrwale bezrobotne i posiadające niskie kwalifikacje zawodowe oraz osoby opuszczające zakłady karne.

(Dowód: akta kontroli str. 23 - 44)

W okresie objętym kontrolą MOPS zapewnił odpowiednie warunki do realizacji kontraktów socjalnych. I tak:

- wszyscy pracownicy socjalni RS posiadali odpowiednie kwalifikacje określone w art. 116 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³,
- na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w RS, według stanu na 31.12.2012 r., przypadało średnio 1.943 potencjalnych podopiecznych, tj. zachowany został wymóg określony w art. 110 ust. 11 powołanej wyżej ustawy.

Pracownicy socjalni Ośrodka realizujący bezpośrednio kontrakty byli nadzorowani przez dyrektora MOPS, kierownika Działu Pracy Socjalnej oraz dwóch specjalistów tego działu, którzy weryfikowali wywiady środowiskowe, akceptowali ustalenia kontraktów socjalnych oraz dokonywali oceny realizacji działań w nich zaplanowanych.

(Dowód: akta kontroli str. 45 - 55)

² „Twoja Szansa – aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji” (dalej „Twoja Szansa”) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (przy 10,5 % udziale środków własnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL)

³ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.

W badanym okresie w MOPS nie przeprowadzono kontroli zewnętrznych, dotyczących zawartych kontraktów socjalnych oraz współpracy w tym zakresie z Powiatowym Urzędem Pracy w Bartoszycach (PUP).

Wyniki badania sondażowego wśród pracowników MOPS (3 wybrane osoby, w tym dyrektor Ośrodka) wskazują, że realizując zadania opieki społecznej w formie kontraktu socjalnego Ośrodek ma możliwość „głębszej” analizy sytuacji podopiecznych i ich rodzin w celu udzielenia skuteczniejszej pomocy w zakresie wyjścia z trudnych sytuacji oraz znalezienia pracy. Z opinii prezentowanych przez ww. grupę osób wynika m.in., że:

- obowiązujące uregulowania prawne zapewniają wystarczające warunki do realizacji kontraktów socjalnych,
- najtrudniejszym etapem podczas realizacji kontraktu dla pracownika jest diagnoza problemów i opracowanie celów działania oraz sposobu ich rozwiązania, a dla beneficjenta udział w organizowanych zajęciach i systematyczna realizacja zamierzonych zadań, co wymaga osobistego i aktywnego zaangażowania,
- rezultaty wynikające z kontraktu to: zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji, podniesienie samooceny i świadomości, zdobycie nowych kontaktów i znajomości, podjęcie zatrudnienia,
- negatywnym rezultatem kontraktów jest rozczarowanie z powodu braku ofert pracy, zawieranie przez przedsiębiorców tzw. „umów śmieciowych”, bliskość do granicy z Rosją (Kaliningrad) i „szara strefa”,
- najczęstszą przyczyną zerwania kontraktu była choroba i zła sytuacja rodzinna beneficjenta,
- skuteczność kontraktów można byłoby poprawić w wyniku głębszej diagnozy sytuacji beneficjenta lub rodziny, poprzez zmniejszenie „biurokracji” w pracy pracownika socjalnego oraz zwiększenie odpowiedzialności beneficjenta lub rodziny za niewywiązywanie się z warunków kontraktów.

(Dowód: akta kontroli str. 56 - 62)

1.3. W okresie objętym kontrolą, zasady współpracy w zakresie realizacji kontraktów socjalnych między MOPS i PUP, zostały określone w porozumieniu zawartym w 2010 r. Obie instytucje zobowiązały się do współdziałania na rzecz integracji i aktywizacji osób bezrobotnych narażonych na wykluczenie społeczne, przewidzianych do udziału w projekcie systemowym „Twoja szansa”. Treść tego porozumienia była zgodna z wymogami art. 50 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁴.

Na mocy tego porozumienia, MOPS miał m.in. możliwość wystąpienia do PUP z wnioskiem o wydanie skierowania bezrobotnym do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym. Z ustaleń kontroli wynika, że w okresie objętym kontrolą MOPS nie skorzystał z tej możliwości. Powodem tego było – wg wyjaśnień dyrektor Ośrodka, to iż wnioskowanie w tym trybie wydłużyłoby znacznie okres przed rozpoczęciem kontraktu (wyrejestrowanie osoby z ubezpieczenia zdrowotnego w PUP i jej zarejestrowanie w MOPS). Ponadto generowałoby to zbędne koszty oraz powodowałoby na etapie rekrutacji, rezygnację beneficjentów z udziału w kontrakcie, ze względu na to, że uczestnictwo to uwarunkowane było koniecznością pozostawania w ewidencji osób bezrobotnych.

Współpraca na mocy powyższego porozumienia obejmowała m.in. ustalenie rodzajów szkoleń dla bezrobotnych, z uwzględnieniem zapotrzebowania na lokalnym rynku pracy. A ponadto, MOPS:

⁴ Dz. U z 2008 r. Nr 69, poz. 415 ze zm.

- przekazywał do PUP wykazy osób bezrobotnych zakwalifikowanych do udziału w ww. projekcie „Twoja szansa” wraz z harmonogramem organizowanych warsztatów, kursów i szkoleń dla nich (154 w 2011 r. i 131 w 2012 r.),
- po konsultacji z PUP zorganizował szkolenia w zawodzie: obsługa kas fiskalnych (ukończyło je 11 osób), tapicer (6), murarz (4), operator wózków widłowych (6), technolog robót wykończeniowych (6), szwaczka w branży dzianinowej (8), meblowej (8) i glazurnik (6),
- przekazywał do PUP wykazy bezrobotnych, celem skierowania ich do prac społecznie użytecznych.

(Dowód: akta kontroli str. 63 - 82)

Analiza dokumentacji 40 losowo wybranych kontraktów socjalnych wykazała, że po ich zakończeniu 25 beneficjentów zostało objętych przez PUP takimi formami pomocy, jak np.:

- zapewnienie udziału w zajęciach aktywizacyjnych w Klubie Pracy (11 osób),
- przekazanie indywidualnej lub grupowej informacji zawodowej – kompendium wiedzy osoby bezrobotnej (6),
- skierowanie do prac społecznie użytecznych i robót publicznych (2).

Pozostali beneficjenci nie byli zarejestrowani w PUP, co oznacza, że podjęli pracę, ukończyli 65 lat, otrzymali zasiłek stały, bądź też nie stawiali się na wezwanie w celu poświadczenia statusu bezrobotnego.

(Dowód: akta kontroli str. 83 - 91)

1.4. Kandydatami do zawarcia kontraktów socjalnych, zgodnie z wewnętrzną procedurą ich zawierania, były osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej wymagające wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

W latach 2011-2012 kontraktami socjalnymi objęto łącznie 226 osób (odpowiednio 123 i 103 osoby) znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Były to osoby:

- bezrobotne do 25 roku życia (odpowiednio 25 i 57 osób),
- bezrobotne długotrwale, kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia (62 i 47),
- bezrobotni powyżej 50 roku życia (25 i 12),
- bezrobotni bez kwalifikacji, doświadczenia lub wykształcenia średniego (53 i 49),
- bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do lat 18 (2 i 3),
- bezrobotne niepełnosprawne (11 i 4).

(Dowód: akta kontroli str. 92)

1.5. Analiza dokumentacji 40 kontraktów socjalnych, zakończonych w okresie objętym kontrolą, wykazała m.in, że:

- kontrakty były zawierane na okres od 2 do 10 miesięcy (średnio pięć i pół miesiąca);
- beneficjenci kontraktów spełniali ustawowe wymogi do ich zawarcia, tj.:
 - ✓ korzystali wcześniej ze świadczeń pomocy społecznej, pobierali zasiłki dla bezrobotnych lub byli zarejestrowani w PUP bez prawa do zasiłku. Osoby te znajdowały się w trudnej sytuacji życiowej i były zagrożone wykluczeniem społecznym,
 - ✓ zawarcie kontraktów zostało poprzedzone prawidłowo, tj. zgodnie z § 2 pkt 4, 5 i 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej ("MPiPS") z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁵ oraz § 2 pkt 4, 5 i 6 rozporządzenia MPiPS z 8 czerwca 2012 r. w sprawie

⁵ Dz. U. Nr 27, poz. 138

rodzinnego wywiadu środowiskowego⁶; przeprowadzonymi rodzinnymi wywiadami środowiskowymi,

- w trakcie przygotowań do zawarcia kontraktu socjalnego, w celu wyeliminowania przypadków dublowania form wsparcia, MOPS zasięgał informacji w PUP na temat przebiegu działań związanych z poszukiwaniem pracy przez daną osobę (poprzez kontakt pracowników socjalnych z PUP lub bezpośrednio rozmowy telefoniczne). W tym celu przyjmowano także od przyszłych beneficjentów zaświadczenia z PUP stwierdzające ich aktualny status dotyczący zatrudnienia. Zasady współpracy pomiędzy MOPS i PUP ustalone w porozumieniach były respektowane przez obie strony m.in. poprzez wzajemną wymianę informacji dotyczących kandydatów rekrutowanych do udziału w kontraktach socjalnych, wydawanie uczestnikom dokumentów potwierdzających udział w kontrakcie socjalnym,
- zakres działań określonych w kontraktach pomiędzy MOPS, a beneficjentami nie pokrywał się z działaniami w ramach aktywizacji zawodowej, na które beneficjent był kierowany przez PUP. Oferty MOPS były ukierunkowane przede wszystkim na wzrost aktywności społeczno-zawodowej, wyjście z kręgu osób społecznie wykluczonych, zmianę postawy życiowej i poprawę sytuacji materialno-bytowej,
- wszystkie kontrakty zostały sporządzone zgodnie z wzorem określonym w rozporządzeniu MPIPS z dnia 8 listopada 2010 r. w sprawie wzoru kontraktu socjalnego⁷ i zawierały dane o sytuacji beneficjenta zgodne z informacjami zawartymi w wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym przed zawarciem kontraktu. Zawierały one ponadto określenie celu głównego, cele szczegółowe, działania i rezultaty do osiągnięcia w przyjętym okresie czasu. Np. cel główny „podniesienie poziomu aktywności zawodowej” realizowano poprzez udział w zajęciach z doradcą zawodowym,
- we wszystkich przypadkach, dla celów szczegółowych określono działania, które powinny zmierzać do ich realizacji. Działania te odpowiadały celom szczegółowym, np. nabycie umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych realizowano poprzez udział w spotkaniach z psychologiem czy terapeutą,
- zawierały postanowienie dotyczące rozwiązania umowy w sytuacji niewywiązania się z jej postanowień z przyczyn zawnionych przez beneficjenta;
- w badanych przypadkach wszystkie umowy, zostały podpisane przez strony kontraktu i zarejestrowane w ewidencji MOPS.

Ustalono ponadto, że:

- wszystkie działania zostały wykonane przez strony kontraktu w umownych terminach,
- prawidłowość realizacji działań była monitorowana przez pracowników socjalnych poprzez rozmowy z beneficjentami, sprawdzanie uczestnictwa na zajęciach, kontakty z prowadzącymi zajęcia,
- we wszystkich przypadkach dokonano oceny działań ustalonych w kontrakcie, nie wprowadzając zmian w stosunku do pierwotnych ustaleń,
- w zależności od czasookresu trwania kontraktów oceny dokonywane były w toku ich realizacji. Oceny te dokumentowane były w formularzu kontraktu (część IIB) lub notatką służbową. W czterech przypadkach nie dokonywano takich ocen ze względu na krótki (do 3 miesięcy) okres trwania tych kontraktów oraz charakter wsparcia (prace społecznie użyteczne),
- pracownicy socjalni kontynuowali pracę z beneficjentami kontraktów poprzez motywowanie do aktywności zawodowej, mobilizowanie do poszukiwania pracy, udzielanie pomocy w sytuacjach problemowych.

⁶ Dz. U. poz. 712

⁷ Dz. U. Nr 218, poz. 1439

Spośród 40 beneficjentów kontraktów, do których wysłano ankiety, odpowiedzi nadesłało pięciu (12,5 %). Z udzielonych odpowiedzi wynika, że:

- cele kontraktów oraz działania służące do ich osiągnięcia zostały właściwie określone w kontrakcie (4 odpowiedzi). W jednym przypadku beneficjent podał, że diagnoza jego sytuacji nie została właściwie określona,
- współpracę z pracownikiem socjalnym oraz pomoc, którą otrzymywano w trakcie trwania kontraktu, czterech beneficjentów uznało jako dobrą lub wystarczającą, a tylko jedna osoba uznała działania pracownika socjalnego za niewystarczające,
- realizacja kontraktu nie umożliwiła przełamania trudnej sytuacji życiowej (4 odpowiedzi),
- jako najtrudniejsze podczas realizacji kontraktu uznano konieczność zwracania się o pomoc socjalną oraz trudną do wyeliminowania bezradność (po jednej odpowiedzi),
- zadowolenie z realizacji kontraktu wynikało głównie z możliwości uczestnictwa w kursie zawodowym i zajęciach praktycznych (3 odpowiedzi), otrzymywaniem systematycznej pomocy socjalnej (2),
- w ocenie ankietowanych, na poprawę realizacji kontraktów socjalnych miałyby wpływ przede wszystkim otrzymanie więcej ofert szkoleniowych oraz zwiększenie dofinansowania kontraktów.

Tylko jedna z 20 osób, które zerwały kontrakt socjalny udzieliła odpowiedzi na anonimową ankietę, w której nie podała jednak powodu zerwania kontraktu.

(Dowód: akta kontroli str. 240 - 245)

Analiza czasu trwania 60 losowo wybranych kontraktów (40 zrealizowanych oraz 20 zerwanych) wykazała, że średni okres na który były zawierane wynosił pięć i pół miesiąca.

(Dowód: akta kontroli str. 246 - 253)

1.6. W badanym okresie Ośrodek dokonał zmian w treści czterech kontraktów. Ich powodem była niemożliwość realizacji założonych zadań ze względu na wyłączenie z ewidencji PUP oraz przeciwwskazania zdrowotne.

W okresie tym zerwanych zostało 51 kontraktów (14 w 2011 r, i 37 w 2012 r.) Analiza dokumentacji dotyczącej tych przypadków wykazała, że przyczyny zerwania kontraktów były następujące:

- podjęcie zatrudnienia – 17 przypadków,
- względy zdrowotne – (6),
- względy rodzinne (7),
- podjęcie szkolenia zawodowego realizowanego przez inny podmiot (4),
- niewywiązywanie się z warunków kontraktu, podjęcie leczenia odwykowego, pobyt w zakładzie karnym, zmiana miejsca zamieszkania oraz podjęcie nauki (6),
- brak wyszczególnienia przyczyny w dokumentacji (10).

(Dowód: akta kontroli str. 245)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

2. Efekty kontraktów socjalnych.

2.1. Ośrodek monitorował i analizował trwałość (skuteczność) ekonomicznego usamodzielnienia absolwentów kontraktów w ten sposób, że występował do PUP o odpowiednie informacje oraz przeprowadzał wywiady środowiskowe. Na podstawie tych danych ustalono, że sytuacja beneficjentów kontraktów socjalnych zakończonych w latach 2011-2012 w ramach programu „Twoja Szansa” była zróżnicowana. I tak:

- w 2011 r. spośród 119 osób: 19 podjęło pracę, pięciu naukę, również pięciu wyjechało z Bartoszyca, w tym troje za granicę w poszukiwaniu pracy. Czternastu beneficjentów pozostawało nadal zarejestrowanych w PUP bez prawa do zasiłku, lecz osoby te nie korzystały z pomocy społecznej. Pozostałe osoby nie utrzymują kontaktu z pracownikami socjalnymi MOPS,
- w 2012 r., spośród 113 osób: 22 podjęło pracę, trzech naukę, sześciu wyjechało z Bartoszyca, w tym troje za granicę w poszukiwaniu pracy. Dziesięć osób nadal pozostawało zarejestrowanych w PUP bez prawa do zasiłku (osoby te nie korzystają z pomocy społecznej). Pozostałe osoby nie utrzymują kontaktu z Ośrodkiem, w tym trzy z powodu pobytu w zakładzie karnym.

(Dowód: akta kontroli str. 254 - 259)

2.2. MOPS, w latach 2006 – 2012, zawarł łącznie 838 kontraktów socjalnych, w tym każdego roku odpowiednio 81; 94; 110; 132; 157; 126 oraz 138. W analizowanym okresie kontrakty ukończyło łącznie 679 osób, tj. odpowiednio 68; 83; 89; 114; 127; 108 oraz 90 osób. Według stanu na 1 lutego 2013 r. usamodzielniono⁸ się 168, tj. odpowiednio 25; 13; 22; 45; 33; 15 i 15 spośród tych osób.

(Dowód: akta kontroli str. 260)

2.3. W MOPS dokonywano oceny osiąganych efektów kontraktów socjalnych, głównie poprzez bieżący monitoring i ewaluację przeprowadzaną we współpracy z PUP w okresie od 4 do 6 miesięcy po zakończeniu rocznej edycji projektu systemowego „Twoja szansa”. W ramach ewaluacji przeprowadzano wśród beneficjentów po dwa badania ankietowe (na początku i po zakończeniu rocznej edycji tego projektu). Analiza porównawcza wyników pozwalała na ocenę poszczególnych form wsparcia oraz wskazywała na osiągnięte efekty (głównie w zakresie poprawy zintegrowania społecznego beneficjentów oraz stopnia ich aktywności zawodowej).

Monitoring kontraktów socjalnych, realizowanych poza projektem systemowym „Twoja szansa”, prowadzony był przez pracowników socjalnych, w ramach ich bieżącej działalności.

(Dowód: akta kontroli str. 261 - 281)

Analiza uczestnictwa beneficjentów kontraktów socjalnych w latach 2011-2012 w szkoleniach i kursach zorganizowanych przez MOPS (na podstawie dokumentacji 40 losowo wybranych kontraktów), wykazała m.in., że:

- pięć osób skierowano do uczestnictwa w warsztatach prowadzonych w Klubie Integracji Społecznej w zakresie: spotkania z psychologiem, pedagogiem, prawnikiem, doradcą zawodowym, terapeutą ds. uzależnień oraz zdobycia umiejętności: komputerowych, ceramicznych, wikliniarskich, udzielania pierwszej pomocy medycznej, ogólnousprawniających i kształtowania wizerunku,
- sześć osób skierowano do uczestnictwa w Programie Aktywności Lokalnej (PAL), obejmującym przygotowanie beneficjentów w zakresie poruszania się na rynku pracy, podstaw wiedzy prawnej, zdrowego żywienia i psychoterapii,
- dziewięć osób przeszkolono w zawodzie tapicer, operator wózków widłowych, obsługa komputera i kas fiskalnych, glazurnik, technolog robót wykończeniowych,

⁸ Osoby, które nie są beneficjentami pomocy społecznej w MOPS i nie figurują w rejestrze PUP

- dziewięć osób skierowano do udziału w zajęciach odwykowych oraz pracach społecznie użytecznych,
- pięć osób przeszkolono w zawodach, które na lokalnym rynku uważane były przez PUP jako zawody „nadwyżkowe”, tj. murarz (2 osoby) i szwaczka w branży meblowej (3 osoby). Koszt jednostkowy szkolenia w pierwszym przypadku wynosił 1.550 zł, a w drugim odpowiednio 1.797,55 zł. Skierowanie tych osób na ww. rodzaje szkoleń, dyrektor MOPS uzasadniła indywidualnie zgłoszonymi potrzebami tych osób. Zdaniem dyrektora MOPS ww. zawody trudno uznać za nadwyżkowe gdyż „(...) na terenie powiatu bartoszyckiego brak jest szkoły kształcącej w zawodzie budowlanym oraz zlokalizowanych jest 8 firm dziewiarskich i meblowych poszukujących okresowo kobiet z uprawnieniami szwaczki.”
(Dowód: akta kontroli str. 282)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

3. Wykorzystanie środków finansowych na realizację kontraktów oraz wypłatę świadczeń dla beneficjentów.

3.1. Z ewidencji finansowo-księgowej i sprawozdań MOPS wynika, że w 2011 r. plan wydatków na realizację kontraktów socjalnych wynosił 583.509,00 zł, z czego faktycznie wydatkowano 539.729,59 zł. W ramach tej kwoty:

- 6.163,40 zł wydatkowano na realizację kontraktów typu A (w w całości ze środków dotacji budżetu państwa oraz własnych),
- 533.566,19 zł na kontrakty typu B, z czego 285.956,56 zł pochodziło ze środków EFS, 212.559,13 zł z budżetu państwa, a 35.050,50 zł stanowił wkład własny gminy.

W 2012 r. plan wydatków na realizację kontraktów socjalnych wynosił 590.108,00 zł, zaś faktycznie wydatkowano 562.892,32 zł., z czego wydatkowano:

- 15.348,29 zł na kontrakty socjalne typu A (wkład własny MOPS wyniósł 762,00 zł, a pozostałą kwotę stanowiły środki budżetu państwa),
- 547.544,03 zł na kontrakty socjalne typu B (część IB i IIB), z czego 303.804,27 zł ze środków EFS, 206.544,56 zł środki budżetu państwa, natomiast środki własne gminy 37.195,20 zł.

Środki te przeznaczono m.in. na następujące cele:

szkolenia zawodowe (podniesienie kwalifikacji, przekwalifikowanie), na które w latach 2011 i 2012 wydatkowano odpowiednio 34.770,00 zł i 47.461,44 zł. Uczestniczyło w nich 27 i 28 osób,

- kursy podnoszące ogólne kwalifikacje zawodowe (np. obsługa komputera, prawo jazdy, itp.), na które w 2011 r. wydatkowano 81.060 zł (kwota ta obejmuje również naukę sposobu poszukiwania pracy, uczestnictwo w grupach samopomocowych, porady prawne, tj. zadania zrealizowane w całości przez zewnętrzną firmę szkoleniową). W 2012 r. wydatkowano na ten cel 26.090,26 zł, a w kursach tych uczestniczyło odpowiednio 42 i 46 osób,
- prace społecznie użyteczne, na które w latach 2011 i 2012 wydatkowano 20.928,35 zł i 22.075,20 zł, a skierowano do udziału w nich odpowiednio 38 i 23 osoby.

(Dowód: akta kontroli str. 283 – 285 i 288 - 298)

3.2. Ewidencja finansowo-księgowa GOPS umożliwiała wyodrębnienie środków pochodzących z różnych źródeł, wydatkowanych na realizację kontraktów socjalnych.

Wydatki ewidencjonowano na oddzielnych kontach 137 (Rachunek wyodrębniony POKL). Analityka do kont prowadzona była według podziałek klasyfikacji wydatków budżetowych, ze zróżnicowana czwarta cyfrą; 7- środków z UE, 9 – wkład własny budżetu państwa i jednostki samorządu terytorialnego.

Analiza zapisów w ewidencji finansowo-księgowej MOPS wykazała, że wszystkie środki finansowe otrzymane na realizację kontraktów socjalnych zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem. Zgodność wykorzystania środków z celem na jaki zostały przyznane potwierdziły również:

- pozytywnie zweryfikowane i zaakceptowane przez Instytucję Pośredniczącą wnioski MOPS o płatność,
- akceptacja przez Instytucję Pośredniczącą wniosków MOPS dotyczących przesunięć środków finansowych w budżecie projektu.

Udział własny MOPS w finansowaniu projektu systemowego „Twoja szansa”, w ramach którego realizowane były kontrakty socjalne wyniósł w latach 2011- 2012 odpowiednio 10,92 %, 10,91 %, czym spełniony został umowny wymóg udziału środków własnych (10,5 %).

(Dowód: akta kontroli str. 285 - 287)

3.3. Wydatki Ośrodka, sfinansowane ze środków własnych, będące świadczeniami społecznymi na rzecz beneficjentów kontraktów wyniosły w badanym okresie łącznie 468.153,85 zł (231.965,56 zł w 2011 r. oraz 236.188,29 zł w 2012 r.). Wsparcia tego udzielono wszystkim beneficjentom kontraktów.

Analiza dokumentacji na podstawie, której przyznawano świadczenia pieniężne 40 wybranym beneficjentom kontraktów socjalnych wykazała, że w trakcie trwania kontraktów wypłacono im środki finansowe z tytułu poniższych świadczeń:

- zasiłki stałe,
- trzy rodzaje zasiłków okresowych m.in. z tytułu bezrobocia,
- trzynaście rodzajów zasiłków celowych, m.in. na potrzeby bieżące zakup żywności, leków, opłacenie energii lub gazu,
- pokrycie opłat za posiłki dzieci w przedszkolu lub szkole,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Na podstawie analizy dokumentacji 40 losowo wybranych kontraktów, ustalono, że:

- w trakcie trwania kontraktów wszyscy beneficjenci korzystali ze świadczeń pomocy społecznej określonych w ustawie o pomocy społecznej. Na rzecz tych osób wypłacono ogółem 83.356,81zł, w tym 39.219,84 zł w 2011 r. oraz 44.136,97 zł w 2012 r. Liczba i wysokość przyznanych świadczeń uzależniona była od czasu trwania kontraktu i sytuacji dochodowej rodziny,
- podstawą naliczenia świadczeń w badanym okresie były obowiązujące przepisy, tj. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 2009 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodów oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej⁹, natomiast od 1 października 2012 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodów oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej¹⁰,
- poszczególne rodzaje świadczeń wypłacano na podstawie decyzji administracyjnych, głównie na okres jednego miesiąca, nie przekraczając czasu trwania kontraktu socjalnego. Nie stwierdzono przypadku nieterminowej wypłaty świadczeń.

⁹ Dz. U. Nr 127, poz. 1055

¹⁰ Dz. U. 2012.823

W badanym okresie nie stwierdzono przypadków odmowy zawarcia kontraktu socjalnego, nie odmówiono przyznania świadczenia, nie uchylono decyzji o przyznaniu świadczenia oraz nie wstrzymano świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

(Dowód: akta kontroli str. 299 - 308)

3.4. Z dokumentacji dotyczącej świadczeń z pomocy społecznej wynika, że MOPS w badanym okresie opłacał beneficjentom kontraktów socjalnych składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wydatki na ten cel w 2011 r. wyniosły 879,12 zł i były opłacane 3 osobom. W 2012 r. wydatkowano 824,56 zł na rzecz 5 osób. Opłacanie składek miało miejsce w przypadku pobierania przez beneficjenta zasiłku stałego.

(Dowód: akta kontroli str. 288)

3.5. W okresie objętym kontrolą, przeciętny koszt kontraktu socjalnego (A i B) wyniósł 4.176,60 zł, z tego w:

- 2011 r.
 - kontrakty A - 2.054,47 zł,
 - kontrakty B - 4.337,94 zł.
- 2012 r.
 - kontrakty A - 438,52 zł,
 - kontrakty B - 5.315,96 zł.

Koszt ten w przeliczeniu na jednego beneficjenta, uznanego za usamodzielnionego wyniósł w 2011 r. – 35.981,97 zł, a w 2012 r. – 37.526,15 zł.

(Dowód: akta kontroli str. 309)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Olsztyn, dnia 29 kwietnia 2013 r.

Kontrolerzy
Zbigniew Lis
Główny specjalista k.p.

Dyrektor
Delegatury NIK w Olsztynie

.....
Jerzy Gomoła
Główny specjalista k.p.
.....